

ŠTÁTNA
ŠKOLSKÁ
INŠPEKCIA

Monitorovanie opatrení na podporu menej úspešných žiakov vo vzdelávaní na základných školách

v školských rokoch 2017/2018 – 2022/2023

**KRITICKÝ
PRIATEĽ ŠKÔL
A ŠKOLSKÝCH
ZARIADENÍ**

OBSAH

ÚVOD	3
1 HLAVNÉ ZISTENIA	3
1.1 Menej úspešní žiaci	3
1.2 Dochádzka žiakov	6
1.3 Podporné opatrenia pre menej úspešných žiakov	8
2 ODPORÚČANIA A PODNETY	9
2.1 Odporúčania na úrovni škôl	9
2.2 Odporúčania na úrovni systému	9
3 ZOZNAMY	10
3.1 Grafy	10
3.2 Tabuľky	10

Spracovali: Mgr. Anna Holická, Mgr. Elena Laššová, Mgr. Zuzana Eretová, Ing. Adriana Vykydalová,
Mgr. Alžbeta Štofková Dianovská

© Štátna školská inšpekcia, Staré grunty 52, 841 04 Bratislava 4

ÚVOD

Štátna školská inšpekcia (ŠŠI) od školského roka 2017/2018 plnila inšpekčnú úlohu so zvýšenou pozornosťou zameranou na opatrenia zabezpečujúce podporu menej úspešným žiakom (MÚŽ) vo vzdelávaní, ktorá sa od školského roka 2019/2020 stala neoddeliteľnou súčasťou komplexnej inšpekcie (KI) v základných školách (ZŠ).

*Za **menej úspešného žiaka** (vo vzdelávaní) je považovaný žiak, ktorého vzdelávacie výsledky nevytvárajú predpoklad na úspešné zvládnutie obsahu vzdelávania, resp. nedosahuje učebné výsledky primerané svojim schopnostným a osobnostným predpokladom.*

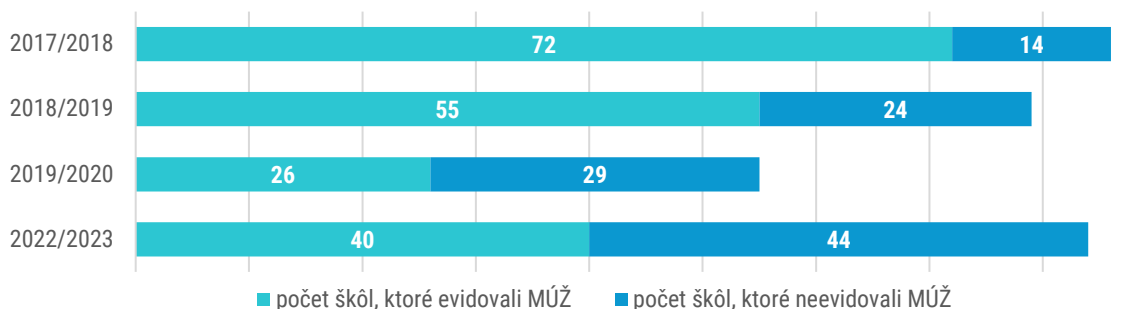
Cieľom ŠŠI bolo zistiť, aké opatrenia prijímajú školy na zlepšenie výchovno-vzdelávacích výsledkov menej úspešných žiakov a na posilnenie účinnosti vnútorných systémov kontroly a hodnotenia žiakov. Počas inšpekcie sa spracovávali údaje o MÚŽ a zároveň sa sledovali príčiny neúspechu žiakov¹ vo vzdelávaní a opatrenia prijaté na zvyšovanie rovnosti šancí na kvalitné vzdelávanie všetkých žiakov zo strany škôl.

1 HLAVNÉ ZISTENIA

1.1 MENEJ ÚSPEŠNÍ ŽIACI

Štátna školská inšpekcia zisťovala počty neprospeievajúcich žiakov z jedného alebo viacerých predmetov (vždy za predchádzajúci školský rok) v kontrolovaných školách v školských rokoch 2017/2018, 2018/2019, 2019/2020 a 2022/2023². Z 304 kontrolovaných subjektov v sledovanom období 193 ZŠ (63,5 %) vykazovalo MÚŽ (**Graf 1**).

Graf 1 Evidencia menej úspešných žiakov v sledovaných ZŠ za jednotlivé školské roky

Takmer polovica a v školských rokoch 2017/2018 a 2018/2019 i viac ako polovica sledovaných škôl (**Tabuľka 1**) riešila každoročne problémy s neúspechom jednotlivcov vo vzdelávaní. Podiel MÚŽ k celkovému počtu žiakov sa pohyboval od 4,7 % do 1 % a vykazoval klesajúcu tendenciu. Pokles bol čiastočne ovplyvnený výberom kontrolovaných subjektov, ale aj vydaním príkazu ministra týkajúceho sa hodnotenia žiakov ZŠ³.

Tabuľka 1 Evidencia menej úspešných žiakov v sledovaných ZŠ za jednotlivé školské roky

Školský rok	2017/2018	2018/2019	2019/2020	2022/2023
počet ZŠ, v ktorých bola vykonaná KI	86	79	55	84
počet škôl evidujúcich MÚŽ	72	55	26	40
podiel počtu škôl evidujúcich MÚŽ k celkovému počtu sledovaných škôl	83,7 %	69,6 %	47,3 %	47,6 %
celkový počet žiakov sledovaných ZŠ	17 891	18 193	10 664	16 913
počet MÚŽ	840	619	236	173
podiel počtu MÚŽ k celkovému počtu žiakov	4,7 %	3,4 %	2,2 %	1,0 %

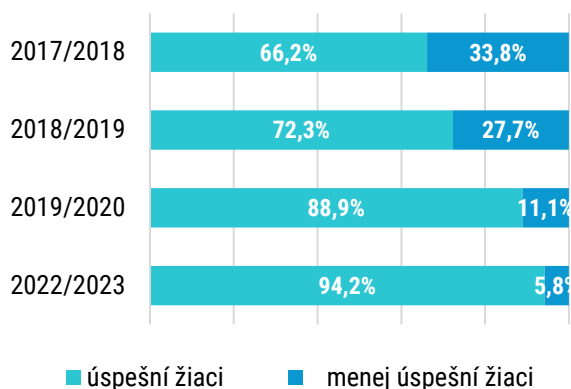
¹ Žiaci, ktorí boli hodnotení z jedného alebo viacerých predmetov stupňom prospechu nedostatočný.

² V školských rokoch 2020/2021 a 2021/2022 sa z dôvodu ochorenia COVID-19 KI nevykonávali.

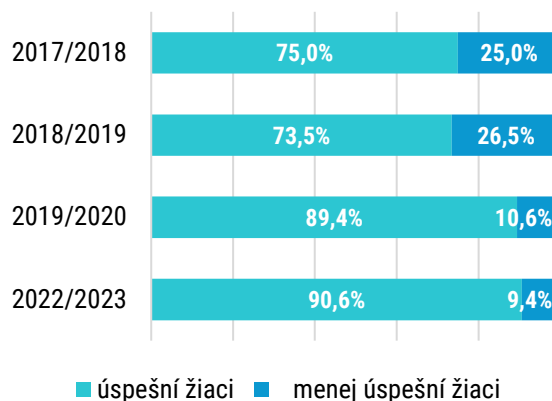
³ Príkaz ministra č. 40/2021, ktorým sa dopĺňa metodický pokyn č. 22/2011 na hodnotenie žiakov základnej školy.

V sledovanom období vysoké percento MÚŽ (v školských rokoch 2017/2018 a 2018/2019 viac ako štvrtina) tvorili žiaci pochádzajúci najmä zo skupín ohrozených školským neúspechom, a to najmä žiakov zo sociálne znevýhodneného prostredia (SZP) (**Graf 2**) a z marginalizovaných rómskych komunít (MRK) (**Graf 3**).

Graf 2 Úspešní a menej úspešní žiaci pochádzajúci zo sociálne znevýhodneného prostredia v sledovaných ZŠ

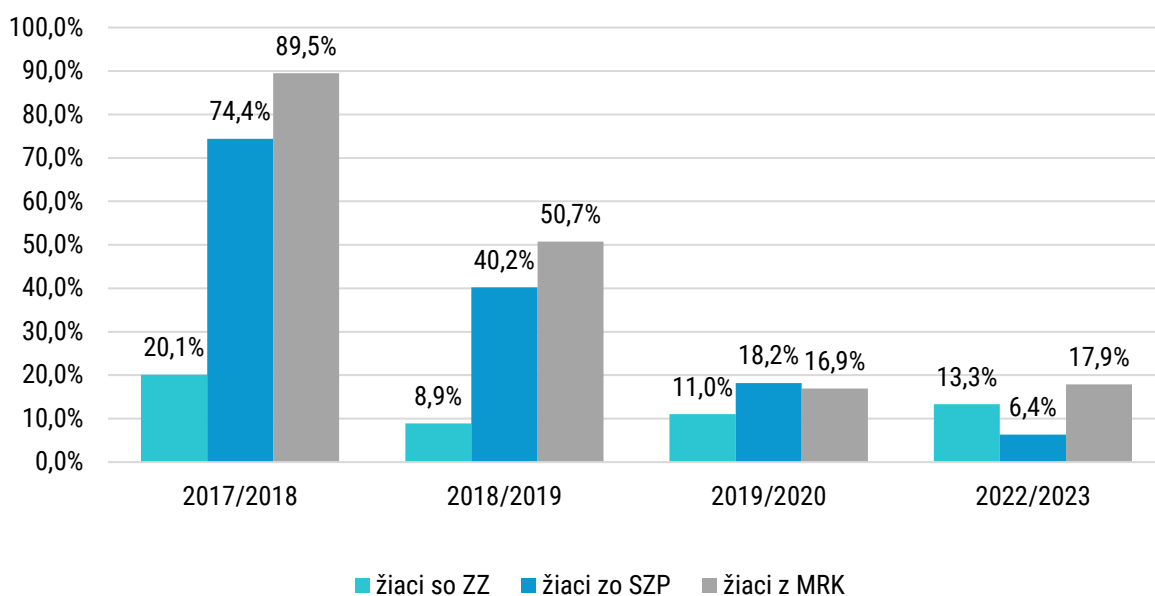

Graf 3 Úspešní a menej úspešní žiaci pochádzajúci z marginalizovaných rómskych komunít v sledovaných ZŠ

V priebehu sledovaného obdobia sa výrazne zmenila štruktúra podielu MÚŽ ohrozených skupín. Zatiaľ čo v školskom roku 2017/2018 žiaci z MRK tvorili 89,5 % MÚŽ v sledovaných ZŠ, v školskom roku 2022/2023 už tvorili iba necelú pätinu (17,9 %). Klesajúcu tendenciu vykazoval i podiel žiakov zo SZP, čo bolo do veľkej miery spôsobené vydaním príkazu ministra⁴ týkajúceho sa hodnotenia žiakov ZŠ. Žiaci so zdravotným znevýhodnením (ZZ) tvorili približne 10 % MÚŽ s výnimkou školského roka 2017/2018, kedy ich podiel bol vyšší (**Graf 4**).

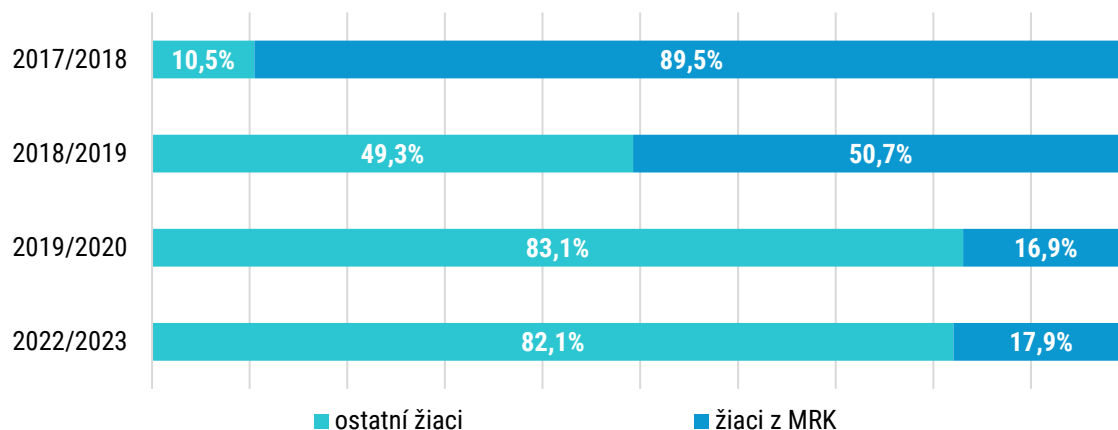
Graf 4 Podiel skupín žiakov ohrozených školským neúspechom z celkového počtu MÚŽ v sledovaných ZŠ

⁴ Príkaz ministra č. 40/2021, ktorým sa dopĺňa metodický pokyn č. 22/2011 na hodnotenie žiakov základnej školy.

Za posledné 2 sledované obdobia sa výrazne zvýšil podiel menej úspešných žiakov nepochádzajúcich z MRK (tvoril viac ako 80 %), čo bolo zapríčinené najmä dištančným vzdelávaním počas pandémie spôsobenej ochorením COVID-19 (**Graf 5**).

Graf 5 Podiel menej úspešných žiakov pochádzajúcich a nepochádzajúcich z MRK z celkového počtu MÚŽ v sledovaných ZŠ

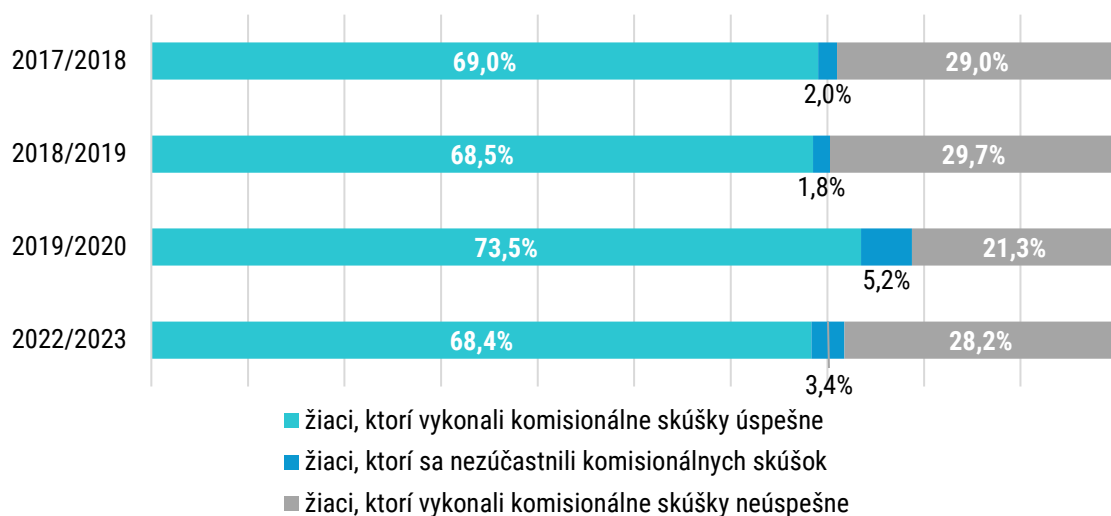
Približne polovica evidovaných MÚŽ v sledovaných ZŠ (**Tabuľka 2**) nepospela na konci 2. polroka z 1 alebo 2 predmetov (s výnimkou školského roka 2018/2019, kedy tvorili MÚŽ 39,1 %). Ostatní MÚŽ, ktorí na konci 2. polroka nepospeli z 3 a viac vyučovacích predmetov, opakovali ročník.

Tabuľka 2 Prehľad o MÚŽ a komisionálnych skúškach v sledovaných ZŠ

Školský rok	2017/18	2018/19	2019/20	2022/23
počet MÚŽ spolu	840	619	236	173
počet žiakov nepospievajúcich z 1 alebo 2 predmetov (na konci 2. polroka)	390	242	128	99
podiel z celkového počtu MÚŽ	46,4 %	39,1 %	54,2 %	57,2 %
počet nepospievajúcich žiakov, ktorým bola povolená komisionálna skúška	197	181	83	79
podiel z počtu žiakov nepospievajúcich z 1 alebo 2 predmetov	50,5 %	74,8 %	64,8 %	79,8 %

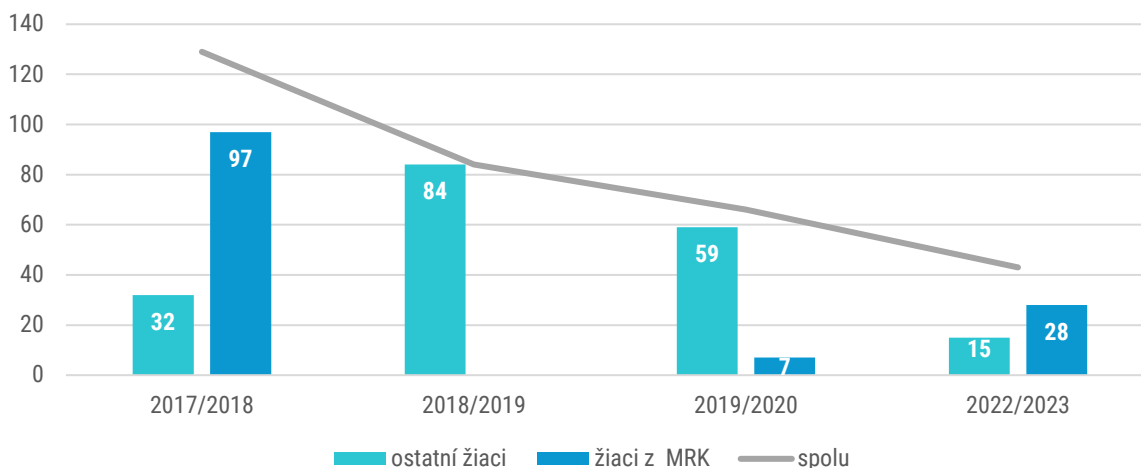
Približne 70 % MÚŽ, ktorí nepospeli z najviac 2 predmetov a riaditelia im povolili vykonávať komisionálne skúšky, ich aj úspešne absolvovali (**Graf 6**).

Graf 6 Úspešnosť vykonania komisionálnych skúšok v sledovaných ZŠ

Významným ukazovateľom neúspechu žiakov vo vzdelávaní je ukončenie povinnej školskej dochádzky (PŠD) v nižšom ako v 9. ročníku. V sledovanom období celkový počet žiakov, ktorí predčasne ukončili PŠD, výrazne klesal (krivka v **Graf 7**), čo bolo spôsobené vydaním príkazu ministra týkajúceho sa hodnotenia žiakov ZŠ. Pokiaľ v školskom roku 2017/2018 bolo evidovaných v kontrolovaných ZŠ 129 takýchto žiakov (z toho až 72,2 % žiakov z MRK), v školskom roku 2022/2023 to už bolo iba 43 (z toho 65,1 % žiakov z MRK).

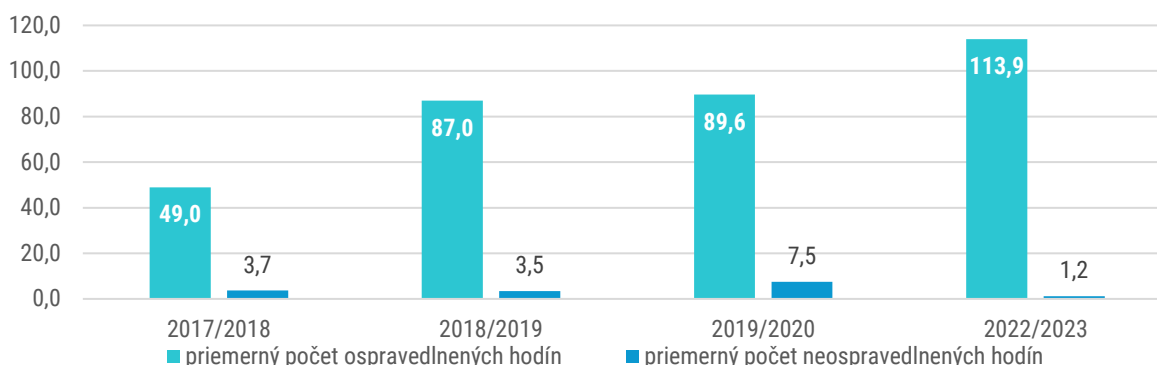
Graf 7 Žiaci, ktorí ukončili povinnú školskú dochádzku v nižšom ako 9. ročníku v sledovaných ZŠ⁵

1.2 DOCHÁDZKA ŽIAKOV

Jeden z faktorov ovplyvňujúci neúspech žiakov bola ich **nepravidelná dochádzka do školy**. V sledovanom období v kontrolovaných školách postupne narastal priemerný počet ospravedlnených hodín na 1 žiaka (**Graf 8**). V školskom roku 2019/2020 to bolo spôsobené vysokou chorobnosťou žiakov zapríčinenou ochorením COVID-19 a v školskom roku 2022/2023 aj úpravou právnych predpisov⁶, podľa ktorých zákonní zástupcovia mali právo ospravedlniť neprítomnosť žiaka aj v trvaní viac ako tri po sebe nasledujúce vyučovacie dni bez lekárskeho potvrdenia (v školskom roku 2022/2023 sa novelou školského zákona počet dní zvýšil na 5). Žiaci sledovaných škôl vymeškali priemerne viac ako 3,5 týždňa školskej dochádzky, čo sa mohlo prejaviť i na ich vzdelávacích výsledkoch. Možnosť ospravedlňovať viac dní školskej dochádzky zákonnými zástupcami žiakov mala vplyv na výrazné zníženie priemerného počtu neospravedlnených hodín. V školskom roku 2022/2023 sledované ZŠ evidovali viac ako trojnásobne nižšie priemerné hodnoty v porovnaní s predchádzajúcimi školskými rokmi.

Graf 8 Priemerný počet ospravedlnených a neospravedlnených hodín na 1 žiaka v sledovaných ZŠ

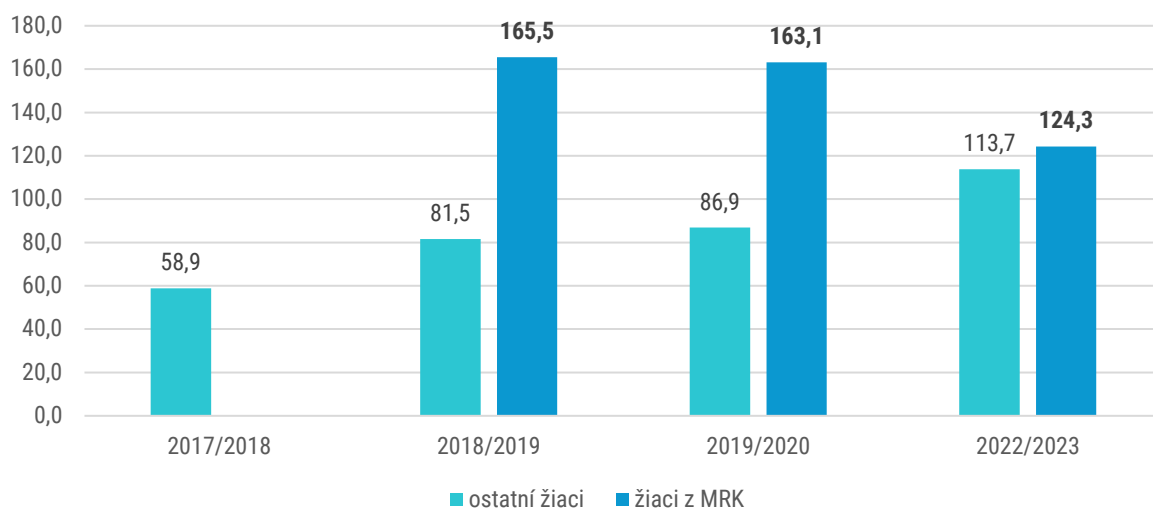

⁵ V školskom roku 2018/2019 sa nezistoval údaj o počte žiakov z MRK, ktorí ukončili povinnú školskú dochádzku v nižšom ako 9. ročníku.

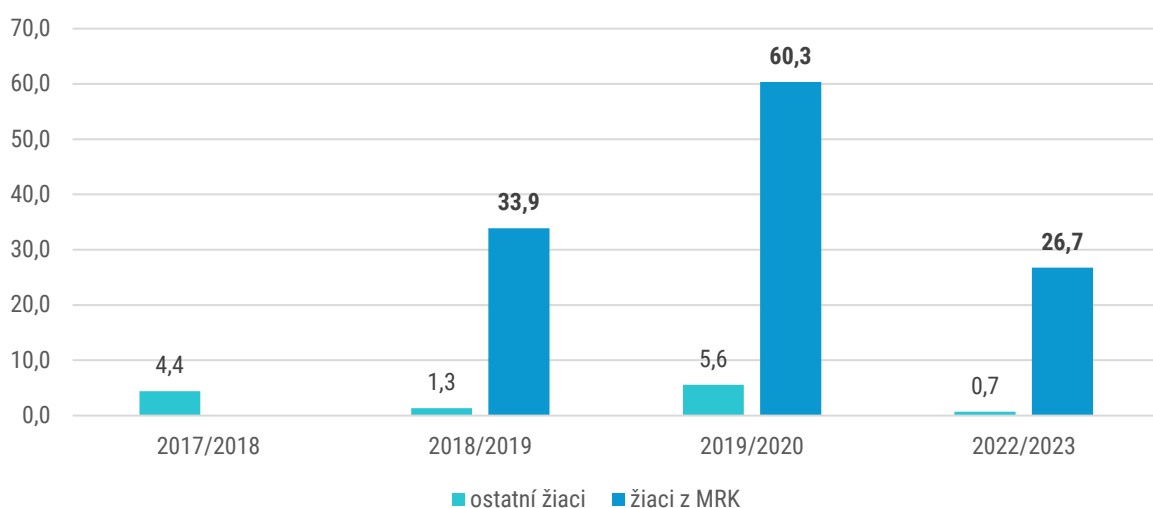
⁶ § 144 ods. 10 zákona č. 245/2008 Z. z. o výchove a vzdelávaní (školský zákon) a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov, ktorého zmena týkajúca sa ospravedlňovania neprítomnosti žiaka vstúpila do platnosti 1.9.2022.

Hodnoty priemerného počtu ospravedlnene (Graf 9⁷) a najmä neospravedlnene (Graf 10⁸) vymeškaných hodín žiakov pochádzajúcich z MRK výrazne prevyšovali priemerné hodnoty absencie bežnej populácie žiakov v sledovaných ZŠ v jednotlivých školských rokoch, s výnimkou ospravedlnene vymeškaných hodín v školskom roku 2022/2023.

Graf 9 Priemerný počet ospravedlnene vymeškaných hodín v sledovaných ZŠ

Graf 10 Priemerný počet neospravedlnene vymeškaných hodín v sledovaných ZŠ

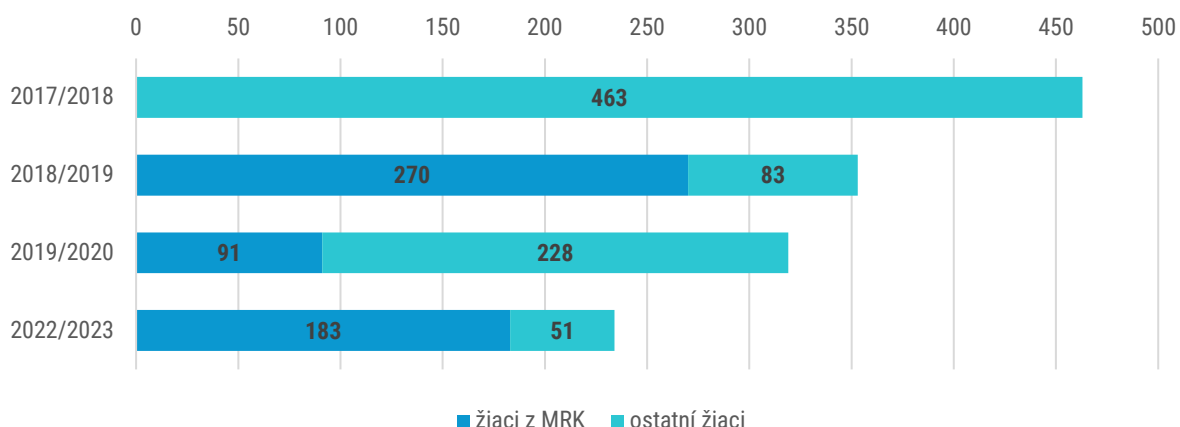
Klesajúcu tendenciu vykazoval i počet žiakov, ktorí vymeškali neospravedlnene viac ako 15 vyučovacích hodín v mesiaci (Graf 11), kedy mal riaditeľ ZŠ povinnosť oznámiť príslušnému orgánu štátnej správy a obci zanedbávanie riadneho plnenia povinnej školskej dochádzky zákonným zástupcom žiaka⁹. Viac ako tri štvrtiny oznámení riaditeľa zasielali ohľadne neospravedlnenej absencie o žiakoch pochádzajúcich z MRK, s výnimkou školského roka 2019/2020.

⁷ V školskom roku 2017/2018 sa nezisťoval údaj o počte ospravedlnene vymeškaných hodín žiakov z MRK.

⁸ V školskom roku 2017/2018 sa nezisťoval údaj o počte neospravedlnene vymeškaných hodín žiakov z MRK.

⁹ § 5 ods. 11 zákona č. 596/2003 Z. z. o štátnej správe v školstve a školskej samospráve a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov

Graf 11 Počet oznámení zaslaných príslušnému orgánu štátnej správy a obci o žiakoch, ktorí neospravedlnene vymeškali viac ako 15 vyučovacích hodín v mesiaci v sledovaných ZŠ¹⁰

1.3 PODPORNÉ OPATRENIA PRE MENEJ ÚSPEŠNÝCH ŽIAKOV

Štátna školská inšpekcia identifikovala **príčiny neúspechu žiakov vo vzdelávaní**, ktoré možno rozčleniť do 3 kategórií:

- ⇒ neprospievanie **podmienené žiakovou osobnosťou** – ľahostajný prístup k vzdelávacím výsledkom, nesprávne postoje k učeniu, nedostatok vzdelávacej motivácie, neosvojené pracovné návyky, špecifické výchovno-vzdelávacie potreby, nepravidelná dochádzka do školy, problémové správanie, problémy so začlenením do komunity triedy, inklinovanie k problémovým skupinám, asociálne správanie, jazyková bariéra vyplývajúca z bilingválneho prostredia, neabsolvovanie predprimárneho vzdelávania;
- ⇒ neprospievanie **podmienené rodinným prostredím** – nezáujem zákonných zástupcov o vzdelávacie výsledky detí a nízka forma spolupráce so školou, problémové rodinné zázemie (nízka kultúrna úroveň rodiny, nevyhovujúce materiálne podmienky, narušená štruktúra rodiny, rodina žijúca v sociálnom vylúčení);
- ⇒ neprospievanie **podmienené školou** – ťažkosti spôsobené prechodom z nižšieho stupňa vzdelávania na vyšší, vyššie požiadavky na vedomosti a zručnosti žiakov, zloženie triedy s veľkými rozdielmi vo vzdelávacej úrovni žiakov, nízka didaktická pripravenosť učiteľa, dôsledky dištančnej výučby.

Príčiny neprospievania žiakov *podmienené školou* uvádzali riaditelia ZŠ menej často ako príčiny neprospievania *podmienené žiakovou osobnosťou* a jeho *rodinným prostredím*. Najčastejšie žiaci zlyhávali v predmetoch matematika, slovenský jazyk a literatúra, cudzí jazyk a menej často v niektorých prírodovedných predmetoch (v primárnom vzdelávaní – vlastiveda, prírodoveda; v nižšom strednom vzdelávaní – fyzika, chémia, geografia).

K najúčinnnejším opatreniam zo strany škôl pri riešení výchovno-vzdelávacích problémov a záškoláctva žiakov patrili *zriadenie nultého ročníka, sústavné diagnostické pozorovanie, uplatňovanie inovatívnych vyučovacích metód a tréningového programu na podporu motorických zručností a pozornosti žiakov, aplikovanie celodenného systému starostlivosti o žiakov a celodennej výchovnej starostlivosti, zavedenie inštitútu asistenta učiteľa/vychovávateľa, vytváranie funkčných školských podporných tímov, zapájanie žiakov do mimoškolských aktivít, vzdelávanie pedagogických zamestnancov v oblasti školského neúspechu žiakov a vzdelávanie zamerané na podporu rovného prístupu žiakov k vzdelávaniu, aktívna spolupráca so zákonnými zástupcami žiakov, využívanie pomoci sociálneho pedagóga.*

¹⁰ V školskom roku 2017/2018 sa nezisťoval údaj o počte oznámení zaslaných príslušnému orgánu štátnej správy a obci o žiakoch v členení na žiakov z MRK a ostatných žiakov, ktorí neospravedlnene vymeškali viac ako 15 vyučovacích hodín v mesiaci.

2 ODPORÚČANIA A PODNETY

2.1 ODPORÚČANIA NA ÚROVNI ŠKÔL

S cieľom zvyšovania rovnosti šancí na kvalitné vzdelávanie všetkých žiakov ŠŠI odporúča **riaditeľom škôl** realizovať ciele podporné opatrenia na predchádzanie ukončenia školskej dochádzky v nižšom ako 9. ročníku:

- vypracovať komplexný systém včasného varovania a podpory v prospech rizikových skupín žiakov a vyhodnocovať jeho efektivitu,
- prispôbiť vyučovanie výchovno-vzdelávacím potrebám žiakov posilnením individuálnych učebných prístupov pedagógov a zlepšiť poskytovanie podpory ohrozeným žiakom s cieľom pomáhať im prekonať prekážky vo vzdelávaní,
- vytvárať žiakom priaznivé podmienky edukácie v školskom prostredí, zlepšovať kvalitu a inovácie v pedagogickej oblasti, posilniť kompetencie učiteľov pri riešení sociálnych a kultúrnych odlišností,
- odborné služby výchovného/kariérového poradcu zamerať na posilnenie poskytovania poradenstva a podpory skupinám žiakov, ktorým vo zvýšenej miere hrozí riziko predčasného ukončenia školskej dochádzky,
- podporovať záujem učiteľov o využívanie inovatívnych metód a moderných učebných pomôcok na vyučovaní,
- vytvárať podmienky v spolupráci so zriaďovateľmi pre pôsobenie inkluzívnych tímov,
- zabezpečiť vzdelávanie pedagogických zamestnancov v oblasti riešenia výchovných a vzdelávacích problémov žiakov s cieľom eliminovať vzdelávacie neúspechy žiakov,
- spolupracovať s centrami poradenstva a prevencie pri zabezpečovaní poradenstva menej úspešným žiakom,
- zvýšiť podiel participácie metodických orgánov na pravidelnom monitorovaní úrovne vzdelávacích výsledkov a edukačných problémov žiakov, na základe analýz prijímať opatrenia a ich účinnosť pravidelne vyhodnocovať,
- realizovať projekty zamerané na celodenný systém výchovy a vzdelávania žiakov,
- zlepšiť a zefektívniť spoluprácu školy so zákonnými zástupcami žiakov, posilniť kooperáciu rodiny a školy s cieľom zvýšiť motiváciu žiakov dokončiť nižšie stredné vzdelávanie,
- realizovať projekty v spolupráci s inými mimoškolskými subjektami (napr. komunitné služby, organizácie zastupujúce migrantov alebo menšiny, športové a kultúrne zariadenia) s cieľom pomôcť ohrozeným žiakom a uľahčiť im prístup k podpore zo strany psychológov, sociálnych a komunitných pracovníkov.

2.2 ODPORÚČANIA NA ÚROVNI SYSTÉMU

S cieľom zvyšovania rovnosti šancí na kvalitné vzdelávanie všetkých žiakov ŠŠI odporúča **na úrovni systému**:

- stanoviť v školskom zákone maximálny počet dní za školský rok, ktoré môže ospravedlniť zákonný zástupca žiaka,
- vytvárať podmienky na formovanie inkluzívnych tímov v školách,
- zaradiť do programu vzdelávania pedagogických zamestnancov oblasť prípravy učiteľov zameranú na prácu s ohrozenými skupinami žiakov,
- organizovať pre výchovných/kariérových poradcov sociálno-psychologické výcviky zamerané na osvojovanie si sociálnych zručností pri priamej poradenskej práci so žiakmi a ich zákonnými zástupcami,

- **pri zaslaní oznámenia** riaditeľom školy príslušnému orgánu štátnej správy a obci o zanedbaní riadneho plnenia povinnej školskej dochádzky zákonným zástupcom žiaka **bezodkladne začať** spoluprácu oddelenia sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately s obcami v oblasti pravidelnej školskej dochádzky detí, využívať všetky možnosti, ktorými by viedli zákonných zástupcov k jej dôslednému zaisteniu, hľadať efektívnejšie spôsoby riešenia problémov a odhaliť skryté príčiny, prečo sa ich dieťa vyhýba škole.

3 ZOZNAMY

3.1 GRAFY

Graf 1 Evidencia menej úspešných žiakov v sledovaných ZŠ za jednotlivé školské roky	3
Graf 2 Úspešní a menej úspešní žiaci pochádzajúci zo sociálne znevýhodneného prostredia v sledovaných ZŠ.....	4
Graf 3 Úspešní a menej úspešní žiaci pochádzajúci z marginalizovaných rómskych komunít v sledovaných ZŠ.....	4
Graf 4 Podiel skupín žiakov ohrozených školským neúspechom z celkového počtu MÚŽ v sledovaných ZŠ	4
Graf 5 Podiel menej úspešných žiakov pochádzajúcich a nepochádzajúcich z MRK z celkového počtu MÚŽ v sledovaných ZŠ.....	5
Graf 6 Úspešnosť vykonania komisionálnych skúšok v sledovaných ZŠ.....	5
Graf 7 Žiaci, ktorí ukončili povinnú školskú dochádzku v nižšom ako 9. ročníku v sledovaných ZŠ.....	6
Graf 8 Priemerný počet ospravedlnených a neospravedlnených hodín na 1 žiaka v sledovaných ZŠ.....	6
Graf 9 Priemerný počet ospravedlnene vymeškaných hodín v sledovaných ZŠ.....	7
Graf 10 Priemerný počet neospravedlnene vymeškaných hodín v sledovaných ZŠ.....	7
Graf 11 Počet oznámení zaslaných príslušnému orgánu štátnej správy a obci o žiakoch, ktorí neospravedlnene vymeškali viac ako 15 vyučovacích hodín v mesiaci v sledovaných ZŠ.....	8

3.2 TABUĽKY

Tabuľka 1 Evidencia menej úspešných žiakov v sledovaných ZŠ za jednotlivé školské roky.....	3
Tabuľka 2 Prehľad o MÚŽ a komisionálnych skúškach v sledovaných ZŠ	5